

JERNEJ POPOTNIK:

Luka in zajci.

I.

rletov Želko je imel celo čredo zajcev. Za hišo je bil postavil lesen hlevček, ki pa je bil dokaj prostoren; v njem je napravil majhne jaslice, kamor je metal najbolj sočno deteljico in kjer so se zajci najrajši gnetli, vzpenjali vratove in se postavljali na zadnje noge, da so laže pulili dišečo krmo izza tankih deščic; na nekaterih mestih pa je razpostavil v hlevčku hišicam podobne zaboje z zaokroženimi nizkimi vhodi; tukaj je bilo pribežališče in skrivališče dolgouhih strahopetcev, a obenem tudi zibelka mladih, nadebudnih potomcev.

Želko ni bil malo ponosen na svoje »zverine«, kakor je sam rad nazival svoje zajce. Pri odmoru v šoli in na igrišču pred šolskim poslopjem se je rad pobahal:

»Ti, ali že veš, jaz imam pa zajce; trideset zajcev! In ob nedeljah popoldne jih pasem na travniku za hišo... Hi-hi, to je prijetno, zajce pasti.«

In šolarji in šolarice so se zbirali okrog Želka ter strmeli vanj.

»Res, zajce? In toliko — trideset?«

»Trideset, dal« se je posmejal Želko in si šel z dlanjo preko kodrastih las. »In vseh mogočih barv: nekateri so črni, drugi beli, nekateri rumenkasti, drugi progasti; a dva sta rumena kakor cimet in imata rdeče oči... Hi-hi, prav prijetni zajci so to!«

Šolarji so napeto poslušali, Želko pa je pripovedoval dalje in hvalil dobre lastnosti svojih »zverin« tudi po šoli, med potjo proti domu. Vitek, s prožnim korakom, zlate kodre na glavi, lahno valujoče v vetru — tako je stopal sredi gruče šolarjev.

»In kdor ne verjame, mu jih pokažem, svoje zajce!«

»Verjamemo, Želko, verjamemo.«

»Samo jaz ne verjamem, Želko,« se je oglasil nekoč Klanškov Luka iz doline. »Zadnjič si rekel, da imaš dva zajca, ki sta tako rumena kakor cimet in imata rdeče oči. Vse drugo bi ti verjel, tega ti pa ne verjamem.«

»Če ne verjameš, Luka, pojdi pogledat!«

»Dobro. A če bom videl, da si me nalagal, ti bom navil obedve uri — že veš, kateri...«

»Ne bo ti treba navijati teh ur, Luka!«

Želko je zaukal, zagnal pri tem svojo čepico visoko v zrak in jo zopet ušel.

»Zdaj smo na hribu. Tecimo po tem Rasperškem travniku navzdol — to je najboljša bližnjica. Tam spodaj ob rebri čepi naša bajta... Vsakemu pokažem rad zajce. Kdo gre še z nama?«

»Jaz, jaz, jaz!« — so kričali otroci, vriščali okrog Želka in Luke ter se pripravljali za tek.

Luka si je zavihal rokave pri srajci do komolcev, snel z glave klobuček in vrgel desno nogo naprej, v obraz rdeč kakor piruh. Želko pa je stal razkoračen vrhu hriba, lase vihraječe v mlačni sapi, ki je vela južno od Jatne.

»Ena!« je začel šteti z jasnim glasom Želko.

Dolga vrsta dečkov se je zgenila; desna noga vsakogar se je bliskoma pomaknila za korak naprej od leve.

»Dve!« je nadaljeval Želko z istim jasnim, razločnim glasom, kakor je bil začel.

Život vsakterega dečka se je nagnil za spoznanje naprej, leve roke vseh so sunile nazaj in obstale v taisti poševni legi naprej upognjenih teles, a glavo je vsakdo bojovito dvignil pokonci.

»Tri!« je končal Želko.

Močan zamah vseh desníc naprej, bliskovit upogib vsch teles — in že je v urnem teku drvela kričeča dečad po Rasperškem travniku navzdol.

»Hihi! To je prijetno!« je med drugimi kiki zvenel Želkov smeh.

»Juhl Ju=ju=ju=huhul!« je zaukal dvakrat, trikrat s hripavim glasom Luka.

Iz vinograda nad travnikom je stopil tedaj Strmetov Nace s kosmatim, širokim obrazom in dolgimi, visečimi brki; on, Nace, strah otrok zaradi silnega glasu, s katerim je zarjovel kakor lev, kadar koli je hotel zastrašiti deco. Obesil je svoj širokokrajni klobuk na pest iztegnjene desnice, ki jo je začel vihteti v krogu tako, da se je obešeni klobuk naglo kakor kolo vrtel na koncu pesti. In pri tem je Nace zarjovel z divjim glasom, enako kakor kadar se mu je zahotelo preplašiti in prepoditi z njiv vrane: »Bu, bu, bul!«

Kakor grom se je vilo to rjojenje skozi ozračje.

Namah se je ustavila tekoča vrsta mladih šolarjev in se ozrla.

»Joj! Strmetov Nace!« je zastokal Luka.

»Snedel te bo, Luka!« se je zasmel Želko. »Nace je moj stric... ali še tega ne veš?«

»Tvoj stric? Joj... bežimo!«

»Pa si se prej pobahal, da bi mi navil uri... Ti že ne, Luka... Še moji zajci niso tako plašni kakor ti.«

»Res ne? Joj... tecimo!« —

Tistikrat si je izmislil Strmetov Nace še eno šalo. Napravil je nekaj ogromnih skokov iz vinograda po travniku navzdol kakor tiger, ki hoče planiti na deco.

»Ham, ham, ham!« — je bruhal pri tem iz sebe grmeče krike v smeri proti dečkom, ki se jih je tedaj v resnici polotil strah, da so takoj pričeli zopet teči. Zdelo se je bežečim, kakor da sika za njimi morje plamenov in jim že liže okrog petá s svojimi žgočimi jeziki. Še Želka je minil smeh; pozabil je na svojega strica in je samo urno metal za seboj noge, tako da so ga tolkle pete po hrbtu, in je frčal takorekoč bolj po zraku kakor po tleh po strmem travniku navzdol.

»O jedut, jedut!« — so se sopeč spogledovali dečki in tekmovali v begu med seboj.

Videč učinek svojega ustrašljivega nastopa tako sijajen, se je zvalil Strmetov Nace v besnem grohotu na trato in se tolkel z medvedjimi rokami po kolenih, dočim mu je trebuh burno poskakoval od veselja. Ko je imel obraz docela zalit s solzami, se je naposled dvignil s tal in odšel zopet v vinograd in med gostimi trtami proti svoji zidanici; bil je Nace viničar. Samo zdajpazdaj je še dosegel bežeče dečke rigajoč smeh od zidanice navzdol; kmalu pa je tudi to potihnilo, in dečad je pocepala utrujena in spehana na tla, da si nekoliko odpočije.

»O ti Nace, ti brkač!« je zavzdihnil Luka, brisaje si potno čelo. »Tako se pa že dolgo nisem spotil kakor zdaj.«

In pričel si je odpenjati srajco pod vratom.

»Nace, da, Nace — in povrhu še moj stric!« se je razjezil Želko. »Še koj danes ga zatožim materi. Čemu plaši otroke? Čepel naj bi rajši v zidanici in se brigal malo bolj za trte. — Pa pojdemo; že vidim našo bajto.«

Oblit z mehko bleščobo podvečernega solnca se je posvetil izza krivenčastih šterboncljev in grbastih črešenj prijazni dom Frletovih.

Ko je odprl Želko vrata v zajčji hlevček, je Luka najprvo veselo zavrnil, nato pa je strmел z občudujočimi očmi, sam ni dobro vedel, ali bolj v pisano čredo zajcev ali v tiste majhne hišice z zaokroženimi vratci ali v lepo izrezljane jasli, ki so bile pravi okras hlevčku. To je bilo tukaj življenje, tekanja iz kota v kot, migotanja z ušesi, šega-vega pofrkavanja z repki, topotanja starikavih zajk z zadnjimi nogami ob tla, hrskanja z zobmi ob jasliah in porednega beganja mladičev! Skozi vrata v hišice — noter in ven, noter in ven! — tako se je

vrstilo neprenehoma. Tam, glej — tista stara, rjavoprogasta zajka, kako šepa počasi križem hlevčka, prav kakor priljudna, v gube stisnjena grbasta starka gospodinja; a najbrže ji nekaj ni po volji; zakaj hipoma topotne togotno z zadnjo zdravo nogo ob tla, frkne z repkom in odšepa čestitljivo v eno izmed hišic.

»Ali si jo videl, Luka, čudakinjo staro? Ne mara za tuje obiske!« je zažgoled Želko. »To zajko mi je prinesla predlanskim naša teta z Gorenjskega, ko nas je obiskala. Pohodila jo je krava, ko sem jo imel v hlevu in še ni bilo tega hlevčka, zato šepa.«

Lukova lica so žarela, oči so se mu bleščale od veselja in obustje se mu je krožilo na smeh. Tudi onadva rumena zajca z rdečimi očmi je zapazil med mnogoštevilno zajčjo družino: Kaj takega pa še ne! Luki sta bila rdečeoka rumenčka tako všeč, da je v tistem hipu dozorel v njegovem srcu sklep: »Enega izmed teh dveh rumenčkov si moram kupiti, naj stane, kar hoče!«

»Želko, ali mi prodaš enega rumenčka?« je vprašal svojega sošolca s kolikor mogoče milim glasom, da bi mu omehčal srce.

A Želkovo srce je bilo ovito z lupino, ki se ni dala tako lahko prebiti.

»Drugi teden ti bom povedal, Luka,« mu je odgovoril nakratko. »Prej si moram to stvar natančno premisliti. Takih zajcev ne dobiš povsod.«

»O Želko, kako si trdi! Pa zbogom — in premisli to stvar tako, da boš ustregel moji želji!«

»Bomo videli, Luka!«

Večerilo se je. S pozlačenimi perutnicami mirno veslaja so se oblaki nad hribom kakor v sanjah pogrezali za zahajajočim solncem.

Luka je zamišljen zapustil Želkov hlevček in njegove zajce ter se napotil po stezi navzdol v dolino, ki se je že polnila z mrakom.

II.

Doma se je najedel Luka za večerjo štrukljev, tako da je komaj dihal, ko je odložil žlico. Družina, utrujena od dnevnega dela, je kmalu vstala od mize in se odpravila k počitku. Samo oče je moral še prej sesti na zapeček, si prižgati pipico in puhati sive oblake dima proti stropu toliko časa, da se ga je tekom tega puhanja polotila dre mavica; kadar je že kinkal z glavo k peči, ali pa mu je padla celo pipa iz rok, šele takrat je zlezel z zapečka in odšel z napol mižečimi očmi v čumnato. Mati je pomivala v kuhinji posodo, prevrnila v temi nekaj loncev in se vrnila v sobo; tu si je nataknila na nos velika,

zaprášena očala, čitala nekaj časa iz časopisa in gledala podobe v njem; a glava ji je vedno bolj lezla na prsi; predramila se je časih, odprla oči in se ozrla na enakomerno tiktakajočo stensko uro; nato je zopet gledala podobe v časopisu in zopet so ji lezle trepalnice počasi skupaj, glava pa se ji je nagibala k prsim.

Luka se je igral s šojo v kletki, ki je visela blizu vrat: vzpenjaje se na prste, je približeval obraz kletki in pihal na vso moč skozi tenko žičje proti ptiču. Šoja se je ščeperila in pomolila zdajpazdaj z neprijaznim, šegetajočim glasom svoj močni kljun izza žic, da bi vsekala v Lukova lica. A Luka se je v takem trenutku vselej previdno umaknil od kletke in se na glas zasmel. Naposled je sklenil premirje z raztogočenim ptičem: vrgel je v kletko v eno koritce krušnih drobtin, drugo koritce pa je napolnil s svežo vodo. Šoja se je potolažila in zašegetala še enkrat, a zdaj krotko in pohlevno. Luka pa je legel na klop za mizo, kjer je — razen pozimi — spal vse noči; za zglavje je imel kup cunj, za odejo pa očetovo obnošeno in zakrpano suknjo. A ni mogel zaspiti Luka; premišljal je o Želkovih zajcih, strmeč nepremično na plazeče se okrogle obroč, ki jih je risala po tleh medla svetloba petrolejke; iz vsakega takega obroča si je naslikal zajca — kolikor je bilo obročev, toliko je bilo zajcev; nazadnje ni bilo obročev nikjer več, namesto njih so se plazili po tleh samo zajci...

Mati je nenadoma udarila z glavo ob mizo in se predramila; odprla je začudeno oči, se ozrla zopet na stensko uro, vstala in odločila očala. Ko je vtaknila časopis nazaj v mizni predal, je stopila k Luki, mu popravila zglavje in mu poravnala suknjo na životu.

»Če imaš premalo odeje, Luka, ti lahko prinesem še svoj ogrinjač.«

»Ni treba, mama, me prav nič ne zebe.«

»Ali si sit, Luka? Nekaj štrukljev je ostalo, če hočeš —«

»Sem sit. Prav dobri štruklji so bili... A pojdite spat, mama, trudni ste.«

»Torej lahko noč, Luka!«

Mati ga je prekrizala na obrazu, ugasnila luč in odšla iz sobe.

»Lahko noč, mama, in dobro spite!« je še klical Luka za njo.

Vrata so se zaprla in Luka je ostal v sobi sam. Vse tiho; samo iz obsobne čumnate je prihajalo težko očetovo sopenje.

Luka je strmel v temo, nato pa se je polotila zaspanost tudi njega in kmalu je zaspal.

Toda ni spal dolgo, ko se je oglasilo na sobnih vratih rahlo trkanje.

»Noter!« je rekel Luka.

NEODREŠENA NAŠA ZEMLJA: TRST

Vrata so se počasi odprla in v sobo je prišepala starikava zajka z rjavo progo na hrbtu, opiraje se na kratko palico, na glavi pisano ruto, izpod katere so ji molela dolga ušesa, okrog ledij ovita s preperelo nagubano cunjjo. Šepala je naravnost proti peči, se skobacala na zapeček in odložila palico kraj sebe.

»Vačna sem, zato sem šva v to hišo,« je zategovala v gorenjskem narečju, mrdaje z nosnicami.

»Kaj si?« je vprašal Luka, tresoč se od smeha.

»Vačna.«

»Še enkrat reci!«

»Vačna... zato sem šva...«

»Ah... lačna! Ti hentana Gorenjka, saj bi te človek kmalu ne razumel!«

Roke uprte ob kolena, se je Luka smejal tako od srca, da so mu stopile solze v oči. Še šoja v kletki je začudeno pogledovala izza žic proti zapečku, kjer je sedela zajka.

»Pa odkod si?« je izpraševal Luka dalje.

»Ušva sem od Frletovega Želka. Vačna —«

»Počakaj malo — takoj dobiš, ubožica!«

Luka je stopil v jedilno shrambo in se vrnil z loncem mleka. Nato si je posadil zajko na kolena; mirno, kakor punčka iz cunj je čepela zajka na tem novem mestu. Luka jo je držal z levico okrog života, da mu ni padla s kolena, z desnico pa je zajemal iz lonca v majhno žličko mleko, s katerim je pital zajko na ta-le način: Napolnjeno žličko je počasi nesel proti zajkinemu gobčku, kjer je iskal nekaj časa usta, potem pa je naglo izlil mleko v prvo največjo luknjico, ki jo je našel med gostimi dlakami — v mrdajočo nosnico. Zajka je stresla z gobčkom in mleko je steklo po tleh. Luka pa je nalival potrpežljivo še dalje žlico za žlico mleka namesto v usta v nosnico, in vsakokrat je otrsnila pri tem zajka z glavo in vsakokrat je steklo mleko na tla.

»Ne bom te več pestoval in pital,« je zagodrnjal naposled in spustil zajko na tla. »Saj si sita — mrcina!«

Zajka je odprla vrata in smuknila iz sobe. Šele čez dolgo časa se je vrnila s povešenimi ušesi, šepala k mizi in si dela na smrček očala, ki jih je pustila mati na polici. Ko je vzela iz cekarja, kjer je imel Luka spravljene svoje šolske knjige in zvezke, en njegov zvezek, je zlezla z njim nazaj na zapeček. Tukaj si je položila zvezek predse na peč, se sklonila čezenj in kukala vanj s svojimi okroglimi očmi skozi očala kakor majhna čarovnica. Luka je videl, kako črta s svinč-

nikom po zvezku, kako se ji iskré oči od hudomušnosti in ji skrivnosten posmešek napihuje gobček.

»Šaljivka!« ji je požugal s prstom, ko mu je prifrčal zvezek nena doma nazaj z zapečka pred oči. »Tako stara... pa te še ni minila porednost!«

Zajka se mu je samo smejala, si popravlja ruto na glavi in očala na smrčku.

»Copernica!« — je zagomazelo Luki po hrbtu navzdol, kakor da mu je bil izlil kdo kozarec hladne vode za vrat.

Pa zopet je potrkalo na vrata.

»Noter!« je pozval Luka.

V sobo se je pričela viti dolga procesija mladih zajcev. Vsi so bili čedno opravljeni, v zelenih hlačkah, na glavah rdeče čepice z modrimi trakovi zadaj. Poskočno so hodili in napolnili kmalu vso sobo.

»Po našo gospodinjo smo prišli!« je razložil živahen poniglavček svoj prihod. »Ej, le brž z zapečka, da se vam ne prismodi rep.«

Zajka je skočila na tla in švrkala na vse strani s svojim repkom, ki ji je poredno kupal zadaj izpod kratkega krilca; mladiči pa so skakljali okrog nje in ji šepetali nekaj na uho. Biti je moralo nekaj jako veselega, zakaj Luka je opazil, da se zajki starki gobček razteza v smeh.

V loncu je ostalo precej mleka, in s tem je hotel postreči Luka še mladičem, ko je v tretjič potrkalo na vrata.

»Noter!« —

Vstopil je zajec, popolnoma rumen, z rdečimi očmi, opravljen kakor kočijaž, v desnici bič, v levici bel, trd podolgovat listek, ki ga je podal Luki, pred katerim se je globoko priklonil.

Luka je hlastno vzel listek in čital:

Podpisani vabimo

gospoda barona LUKO

na

ZAJČJO POJEDINO.

Zajci & Comp.

»Taka čast! Mogoče?!« je vzkliknil Luka, radostno presenečen. »Pa kdaj sem postal baron? Kdo me je tako hitro povišal? — A že mora biti res, če že zajci vedo o tem. Toda vendar se mi zdi uganka —«

»Nikaka uganka,« ga je prekinila tedaj stara zajka. »Bodi zago-
tovljen, da si baron, Luka! Kako in zakaj — boš že še zvedel. A zdaj
ne izprašuj več, temveč bodi vesel: Baron si!«

In Luka ni izpraševal, potopljen že do vratu v jezero veselja.
»Baron... baron... zdaj si baron!« mu je šumelo po glavi. Domislil
se je, kako mu je boter Remigij rekel nekoč v šali, ko ga je videl
dražiti šojko: »Ti Luka, ti baron, ki ima sto kron — kaj pa delaš tukaj?«
O, da bi bil boter Remigij takrat kaj slutil! »Zdaj sem pa v resnici
baron,« si je ponavljal Luka in pritiskal beli vabilni listek na svoje
srce. »Baron, da; saj stoji tukaj črno na belem. In na zajčjo pojedino
sem povabljen — o, ju-ju, juhuhuhul!«

Sredi ukanja je komaj slišal zajca rumenčka, ki ga je priganjal,
naj gre z njim iz sobe. Trikrat je zagnal svoj klobuček proti stropu,
še le potem je stopil za zajcem. (Konec.)

Moj nečak.

(Janezek Bidovec s šmarjetne gore.)

Majhen mož je moj nečak,
tri pedi visok od tal;
rad že z vsakim bi kramljaj,
nič se ne boji junak.

Kadar stopi on na prag,
petelinček kar zbeži,
jezno se puran drži:
robec rdeč ima nečak.

Pa kaj mar mu kurji roj,
rajši psička zasedla,
z njim prejezdi pol sveta
in junake kliče v boj.

Že vihti leseni meč
in na travnik zadrvi,
med ovcé se zapraši,
in iz rok mu pade meč.

Oven mu ga potepta,
kužek pa naprej beži,
moj nečak na fleh čepi,
v silnem strahu trepeti.

Oven pa je modrec star,
mirno zdaj pri njem stoji,
beketa na vse strani,
da ga sliši gospodar.

Gustav Strniša.

